

Úloha kreativity v profesi školního metodika prevence na základní škole

Machálková Eliška

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eliška MACHÁLKOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Úloha kreativity v profesi školního metodika
prevence na základní škole**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury

Pojmosloví

Příprava metodiky výzkumné části

Realizace výzkumu

Zpracování výsledků výzkumu a jejich vyhodnocení

Doporučení pro praxi

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

LOKŠOVÁ I., LOKŠA J., Tvořivé vyučování. Havlíčkův Brod:Grada Publishing a.s, 2003. ISBN 80-247-0374-2

PECINA P., Tvořivost ve vzdělávání žáků. Brno:Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2008. ISBN 978-80-210-4551-4.

PETROVÁ A., Tvořivost v teorii a praxi. Příbram:Nakladatelství Vodnář, 1999. ISBN 80-86226-05-0.

VÁGNEROVÁ M., Školní poradenská psychologie pro pedagogy. Praha:Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1074-4.

ŽÁK P., Kreativita a její rozvoj. Brno:Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0457-2.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Pavla Valachová, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **18. ledna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **7. května 2010**

Ve Zlíně dne 18. ledna 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 4. 5. 2010

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odřívá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tématem mé bakalářské práce je: Úloha kreativity v profesi školního metodika prevence na základní škole. Teoretická část se věnuje profesi školního metodika prevence, základům kreativity a popisu kreativních metod. Poslední kapitola teoretické části je zaměřena na tvořivé myšlení. V praktické části pomocí dotazníku, který vyplnili žáci, zjišťuji, zda podle jejich názoru metodika prevence kreativních metod využívá.

Klíčová slova: školní metodik prevence, preventivní program, sociálně-patologické jevy, kreativita, metody kreativity, tvořivé myšlení

ABSTRAKT

The topic of my thesis is: The role of creativity in the profession of school methods of prevention in elementary school. The theoretical part deals with the career school prevention methods, describe the basics of creativity and creative methods. The last chapter of this part focuses on creative thinking. The practical part of using a questionnaire filled out by students, I find that in their opinion methodologist prevention using creative methods.

Keywords: school methods of prevention, prevention program, the socio-pathological phenomena, creativity, methods of creativity, creative thinking

Děkuji vedoucí Mgr.Pavle Andrysové, Ph.D za pomoc, ochotu, připomínky a čas, který mi během tvorby bakalářské práce věnovala.

Chtěla bych poděkovat za spolupráci školní metodičce prevence Heleně Zemčíkové ze ZŠ Mariánské náměstí Uherský Brod.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE.....	12
1.1 POSTAVENÍ ŠKOLNÍHO METODIKA PREVENCE	12
1.2 POPIS PRÁCE ŠMP A TVORBA PREVENTIVNÍHO PROGRAMU	13
1.2.1 Peer program	13
1.3 KOMUNIKACE S DĚTMI.....	14
1.4 SOCIÁLNĚ- PATOLOGICKÉ JEVY	15
1.4.1 PREVENCE SOCIÁLNĚ-PATOLOGICKÝCH JEVŮ	17
2 KREATIVITA	18
2.1 SLOŽKY KREATIVITY	18
2.2 KREATIVNÍ OSOBNOST	19
2.3 KREATIVITA A INTELIGENCE	21
2.4 PŘEKÁŽKY KREATIVITY	22
2.5 JAK PŘEKONÁVAT PŘEKÁŽKY.....	23
3 METODY KREATIVITY	24
3.1 AKTIVIZUJÍCÍ METODY	24
3.2 KOMPLEXNÍ METODY	26
4 TVOŘIVÉ MYŠLENÍ.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
5 DRUH VÝZKUMU	31
5.1 CÍL VÝZKUMU.....	31
5.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	31
5.3 METODA VÝZKUMU	32
5.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	32
6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	34
6.1 OTÁZKA DŮVĚRY- OTÁZKA Č.2	34
6.2 DOSTATEK SPOLUPRÁCE- OTÁZKA Č.3	35
6.3 PODNĚCOVÁNÍ FANTAZIE- OTÁZKA Č.4	36
6.4 OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE AKTIVIZUJÍCÍCH METOD.....	36
6.4.1 Brainstorming- otázka č.6	36
6.4.2 Inscenační metoda- otázka č.7	37
6.4.3 Situační metoda- otázka č.8	38
6.4.4 Diskuse a přednášky- otázka č.9	39
6.5 OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE KOMPLEXNÍCH METOD.....	40
6.5.1 Projekt- otázka č.5	40
6.5.2 Skupinová výuka- otázka č.10	41

6.5.3Kritické myšlení- otázka č.11	42
6.5.4Otevřené učení- otázka č.12.....	43
7SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	45
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	49
SEZNAM OBRÁZKŮ	50
SEZNAM TABULEK.....	51
SEZNAM PŘÍLOH	52
PŘÍLOHA P II: VÝSLEDKY TESTU TVOŘIVÉHO MYŠLENÍ	55
PŘÍLOHA P III: TEST TVOŘIVÉHO MYŠLENÍ ŠMP.....	58
PŘÍLOHA P IV: MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM.....	63
PŘÍLOHA P V: KRIZOVÝ PLÁN.....	65

ÚVOD

Kreativita existuje mezi lidmi od pradávna. Mnoho odborníků zabývajících se touto problematikou tvrdí, že bez kreativity by se nemohlo lidstvo vyvíjet. V poslední době se objevuje nejen v umění, hudbě nebo tanci. Je také důležitá v profesních a sociálních oblastech života.

Proto jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala téma: Úloha kreativity v profesi školního metodika prevence na základní škole. K volbě tohoto tématu mě vedl zájem o tuto profesi. Chtěla jsem se dozvědět, co všechno práce školního metodika obnáší. Jeho hlavním úkolem je vytvářet pro školu preventivní programy, které se týkají sociálně-patologických jevů. V rámci těchto programů školní metodik řeší s žáky problémy a situace, které se sociálně-patologickými jevy souvisí. Myslím si, že v těchto programech má metodik prevence možnost využít kreativních metod. Tyto metody rozvíjejí samostatnost a tvořivé myšlení žáků.

Teoretická část v mé práci je zaměřena na informace o profesi metodika prevence. Dále se v teorii zabývám základními poznatky o kreativitě a metodami kreativity. Praktická část obsahuje kvantitativní výzkum, v kterém žáci pomocí dotazníku hodnotí, jestli metodik prevence kreativní metody využívá.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE

Školní metodik prevence (dále jen ŠMP) je dnes už téměř na každé škole. Řeší problémy dětí v rámci sociálně- patologických jevů. Spolupracuje s rodiči, učiteli i výchovnými poradci. Má za úkol zajistit prevenci na škole. Většinou nepůsobí pouze jako ŠMP, ale i jako učitel. ŠMP v Uherském Brodě je vychovatelkou ve školní družině. Najdeme ho i v různých pedagogicko-psychologických poradnách. Činnost ŠMP upravuje *školský zákon* č.561/2004 Sb. Metodik prevence dostává od ředitele školy po absolvování speciálního studia v rozmezí 250 hodin příplatek 1000-2000 Kč podle zákona č.563/2004 Sb.- *zákon o pedagogických pracovnících* a vyhlášky 317/2005 Sb.- *o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*. Tento příplatek však může získat až poté, co ho ředitel jmenuje do funkce metodika prevence. Dále se profese ŠMP řídí vyhláškou č. 72/2005 Sb.- *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních* (Adamovská, 6/2008).

1.1 Postavení školního metodika prevence

ŠMP má nad sebou několik institucí, které řídí jeho činnost.

MŠMT, odb.24- odbor speciálního vzdělávání a institucionální výchovy, úsek prevence sociálněpatologických jevů- MŠMT tvoří v této oblasti *Strategii prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství na období 2009-2012*. V této strategii najdeme, kdo je součástí primární i sekundární prevence. Primární je zaměřena především na pedagogy a žáky, sekundární pak na rodiče a ostatní veřejnost (Nezval, 2009).

KRAJSKÝ ÚŘAD, odb. školství, mládeže a sportu, odd. mládeže a sportu- krajský škol- ský koordinátor prevence- krajský školský koordinátor dbá na dodržování strategických pokynů MŠMT s ohledem na specifika kraje. Vytváří dokumenty v oblasti prevence sociálně-patologických jevů. Spolupracuje např. s krajským protidrogovým koordinátorem a koordinátorem pro národnostní menšiny. ŠMP může krajského koordinátora kdykoliv kontaktovat (Adamovská, 6/2006).

Okresní metodik preventivních aktivit- pedagogicko- psychologická poradna- zajišťuje přímou pomoc ŠMP v oblasti metodiky i intervence, jak při plánování preventivních aktivit, tak i při zjištění již vzniklých soc.-pat. jevů.

Školní metodik prevence- práce ŠMP je popsána v kapitole 1.2.

1.2 Popis práce ŠMP a tvorba preventivního programu

Školní metodik prevence má za úkol vypracovat školní preventivní program (příloha IV.) na každý rok. Tento program obsahuje různé akce školy seřazené jak podle měsíců, tak i jednotlivých ročníků. Zahrnuje různé projekty, seznamovací pobyty a přednášky. Např. přednáška Alkohol v životě člověka nebo divadelní festiválek. V průběhu roku se tento plán několikrát změní. Většinou kvůli různým nabídkám na přednášky a jiné akce. V rámci tohoto programu poskytuje ŠMP odborné poradenství třídním učitelům i žákům. V preventivním programu mohou být zahrnuty i metody, které ŠMP v rámci řešení soc.-pat. jevů používá např. brainstorming, diskuse, skupinová práce atd. Kromě tohoto programu sestavuje ŠMP také plán práce ŠMP a krizový plán (příloha V.). V krizovém plánu je obsaženo, co dělat, když učitel je např. svědkem šikany nebo jiného sociálně-patologického jevu. Mezi tyto jevy může patřit i užívání alkoholu či jiné návykové látky. O soc.-pat. jevech blíže pojednává kapitola 1.4.

ŠMP organizuje *komunitní kruhy* a tzv. *peer programy*, besedy a přednášky, které se sociálně-patologických jevů týkají. Spolupracuje s orgány a institucemi, které v rámci prevence poskytují odbornou pomoc (policie, poradensko-psychologická poradna, kurátor pro mládež). Při řešení soc.-pat. jevů spolupracuje i s třídním učitelem, výchovným poradcem a školním psychologem (Zemčíková).

1.2.1 Peer program

Slovo *peer* pochází z angličtiny a jedním z jeho významů je i vrstevník. Na školách jde v těchto programech zpravidla o to, že si starší žáci – osmáci, devátáci připraví společně s ŠMP téma týkající se soc.-pat. jevů. Tito starší žáci, pak hovoří s dětmi mladších ročníků o dané problematice. Děti se tak pomocí kresby a diskusí učí říkat **NE**-alkoholu, drogám, kouření atd. Starší děti- *peer aktivisté*, pomáhají ostatním, jak na to. Sami si tak zkoušejí, že práce s dětmi není zdaleka, tak jednoduchá (Pavličková, 2009).

1.3 Komunikace s dětmi

Nejen v rámci těchto „peer programů“ ŠMP s dětmi komunikuje a řeší s nimi problémy. Komunikace s dětmi je specifická, musí se při ní dodržovat určité zásady: být k dětem upřímní, věřit jim, dítě by mělo z konverzace cítit upřímný zájem ŠMP, nikdy dítěti neslibovat, že rozhovor zůstane mezi námi. Pokud musíte rozhovor sdělit někomu jinému, dítě o tom informujte. Pokud zjistíte, že je dítě týráno nebo sexuálně zneužíváno, vždy mu zdůrazněte, že za to co se stalo nenese vinu. Když za vámi přijde dítě vždy ho vyslechněte – z průzkumů totiž vyplývá, že dítěti uvěří každý 6-8 dospělý. Zklamání z toho, že dítě lže, přežijte radši vy, než aby se trápilo dítě samo. Rozhovor s dítětem by měl probíhat v klidném a bezpečném prostředí, kde nás nebude nikdo rušit.

U závažných situací řeší ŠMP problém jak s rodiči, tak s třídním učitelem, popř. se sociální pracovníci. Rodičům v tomto směru můžeme nabídnout různé možnosti řešení problému, popř. jim nabídnout poradenská pracoviště (Pešová, Šamalík 2006).

1.4 Sociálně- patologické jevy

Mezi patologické jevy u dětí a mládeže patří: drogová závislost, alkohol, šikana, kouření, útěky z domova, záškoláctví aj. Na tyto problémy mohou mít vliv různé faktory. Jsou to především sociální faktory:

1.změny ve fungování rodiny- rodina je nejdůležitější sociální skupinou, poskytuje dítěti základní zkušenosti a identifikaci s rodiči. Pokud je rodina patologická, dítě si osvojuje poruchové chování.

2. rodina přestává plnit svou funkci- role osamělého rodiče je náročná a dítěti chybí jeden z rodičovských vzorů, častěji mužský. V úplných rodinách může dítě ohrožovat špatné užití výchovných strategií. Objevuje se lhostejnost, nedůslednost a zanedbání. Na straně druhé tvrdá disciplína a tělesné tresty. Rodiče nedokáží vymezit dítěti normy a hodnoty. Rodina plní pouze formální funkci a dítě se v ní necítí bezpečně. Takové rodiny spolu netráví volný čas.

3. některé subkultury a sociální skupiny- na některé nepřijatelné formy chování mohou mít vliv skupiny, které problémové a delikventní chování dětí podporují a učí. Např.v gancích učí starší děti mladší krást. Často je krádež nebo podobná aktivita brána jako „vstupenka“ do gangu.

4. vliv životního prostředí- je rozdíl mezi velkým městem a vesnicí. Tam, kde funguje sociální dohled má člověk ztíženou situaci k tomu, aby se choval asociálně (Vágnerová, 2005). Do této oblasti můžeme zařadit i komunitu, která na dítě působí. Ovlivňuje ho pomocí několika základních vlivů. Je to: vliv chudé lokality a znevýhodněné čtvrti-mezi které patří např.sídliště, zanedbanost a špinavost čtvrti- v takovémto prostředí se snižuje neformální soc. kontrola a špatně se udržují sousedské vztahy, dostupnost drog a alkoholu, vysoká pohyblivost obyvatel- která může ovlivňovat nízkou vazbu mladistvých k dané lokalitě. Negativně na mladistvé působí i nedostatek pravidel a nízká morálka komunity (Havrdová, 9/2008).

Problémy, které dítě má nemusí vyplývat pouze z těchto faktorů. Mohou je ovlivnit i příčiny, které jsou na straně dítěte:

a) kognitivní předpoklady- pokud má dítě IQ pod 70 není schopno plnit školní požadavky. Děti se mu pak mohou posmívat a šikanovat jej. To vede k uzavření dítěte do sebe.

b) osobnost dítěte- problémy v zařazení do kolektivu mohou mít např. introvertní děti nebo ty děti, které mají negativní postoj ke škole. V kritických vývojových fázích to u dětí může vést nejen k neprospěchu, ale i k jiným problémům v kolektivu třídy. Může nastat tzv. „školní fobie“, kdy se u dětí objevují bolesti břicha nebo hlavy. Tuto fobie může způsobit učitel, spolužáci i předměty, které dítěti nejdou.

c) zdravotní stav- dlouhodobá nebo chronická nemoc ovlivňuje výkon i náladu dítěte (Pešová, Šamalík, 2006).

1.4.1 Prevence sociálně-patologických jevů

Pro prevenci soc.-pat. jevů na školách je důležité působení nejen ŠMP, ale i celého pedagogického sboru. Učitelé by v tomto směru měli jít žákům příkladem.

Prevence by měla být systematicky a komplexně ucelena. Proto je dobré zapojit do některých programů i rodiče. ŠMP může v rámci prevence využít např. prvků etické výchovy.

Etická výchova vede žáky k tomu, aby si dokázali vážit sami sebe a pozitivně hodnotili ostatní. Protože soc.-pat. jevy vznikají především z příčin sociální povahy, působí etická výchova na tzv. prosociální chování.

Cílem prosociálního chování je vést žáka k tomu, aby byl schopen udělat něco pro druhého, bez toho, aby za to něco očekával. Základ prosociální výchovy tvoří 10 proměnných, prosociálních dovedností:

1. mezilidské vztahy a komunikace
2. důstojnost lidské osoby a úcta k sobě
3. pozitivní hodnocení druhých
4. tvořivost a iniciativa
5. vyjádření a komunikace citů
6. empatie
7. asertivita
8. reálné a zobrazené vzory
9. pomoc a spolupráce
10. komplexní prosociálnost (Motyčka, 1/2009).

Jednou z prosociálních dovedností je tvořivost neboli kreativita. V následujících kapitole se budu věnovat jejím základům.

2 KREATIVITA

Kreativita jako pojem má velké množství různých definic. Některé z těchto definic mohou být velmi složité, a to proto, že ačkoliv je dnes kreativita velmi používaný pojem, málo lidí vám přesně definuje, co vlastně kreativita je. Jednou z nich je i: „*Tvořivost je schopnost pohotově nacházet nové způsoby, jak přistupovat k řešení problému a uspořádat látku*“¹ (Fontana, 2003, str.134). Podle mě je kreativita schopnost vytvářet něco originálního, výjimečného, dosud neznámého a fungujícího. Žák kreativitu chápe jako schopnost tj.: tvořit něco nového, nové myšlenky a nápady, vnímat problém, používat laterální myšlení postoj tj.: umět si hrát s nápady, nést riziko, být flexibilní, proces tj.: řídit se řádem a zároveň improvizací, používat kreativní techniky. Tyto tři složky vytváří tzv.kompetenční model kreativity a navzájem se ovlivňují. Kreativitu ovlivňuje také vědomí člověka. Vychází ze zkušeností a možností člověka. Důležité také je, jaký má člověk celkový pohled na svět (Žák, 2004). Kreativita jako celek má své složky a metody. Podle některých rysů můžeme definovat kreativní osobnost.

2.1 Složky kreativity

Mezi komponenty kreativity podle W.Kirsta a U.Diekmeyera patří: pohyblivost, plynulost, originalita, analýza, produktivita, konstruování, přestavba, uspořádání, síla vyjadřování, realizace, kombinace, transformace, rozhodování, přiřazování a organizování (Petrová,1999, str.37). Ke složkám kreativity dále řadíme: fluenci -produkce velkého množství nápadů, flexibilitu -rozmanité řešení úloh, originalitu - nová řešení, redefinici -schopnost přeorganizovat informaci, elaboraci - elegance a zajímavost řešení a senzitivitu -vidět problém z více úhlů (Lokšová, Lokša, 2003). Pecina k těmto složkám řadí ještě fantazii a představivost (Pecina, 2008).

T. Amabelová řadí mezi 3 základní složky:

1. Dovednosti, které mají vztah k oboru – kreativita člověka je spojena s jeho znalostmi.

Proto může být kreativní v oboru, v kterém se vyzná.

2. Dovednosti, které mají vztah ke kreativě- zpracovat informace určitým způsobem umí každý z nás. Pouze někdo má schopnost zpracovat tyto informace kreativně. K tomu mu slouží několik schopností a dovedností:

a) kognitivní styl- schopnost vnímat věci jinak, než obvyklým způsobem. Člověk při tom používá nezaujatost a souvislé myšlení.

b) znalost heuristiky- člověk se snaží k řešení problému využít nové varianty, pokud jedna selže, použije jinou.

c) způsob práce a využívání kreativních technik- člověk má svou práci rád a baví ho. Práce je pro kreativního člověka odměnou a motivací.

3. Motivaci k řešení úkolu- T. Ambienová rozděluje motivaci na vnější a vnitřní:

a) vnitřní- člověk je hnán vnitřní silou. Úkol plní, protože sám chce.

b) vnější- k této motivaci patří např. nařízení vedoucího nebo finanční odměna. Ta však pro kreativního člověka není tak důležitá (Žák, 2004).

2.2 Kreativní osobnost

Vypracovat kritéria pro kreativní osobnost je vzhledem k složitosti kreativity velmi obtížné. Neexistují kritéria podle nichž můžeme jednoznačně určit kreativního člověka (Petrová, 1999). Přitom osobnostní rysy jednotlivce mohou kreativitu jak podmiňovat, tak být příčinou kreativity.

Moderní psychologie vymezuje 10 rysů kreativity, které by měla kreativní osobnost mít : tolerance vůči dvojjazyčnosti- různé výklady problému, vnímání více variant řešení,

stimulační svoboda- pohlížení na problém z více úhlů, z jiné perspektivy,

funkční svoboda- např. využití ramínka na šaty,

flexibilita- netrvat pouze na jednom řešení: předkládat alternativy,

ochota riskovat- nebát se riskovat pro dosažení výsledku, ale ne hazardovat ,

preferenc zmatku- zmatek a chaos je pro kreativní lidi dobrý začátek,

prodleva uspokojení-nejde jen o výsledek, ale především o proces řešení, napětí a úsilí přispívá k tvořivosti,

oproštění od stereotypu sexuálních rolí- nedá se říct, které pohlaví je kreativnější,

vytrvalost- neúspěch při práci nevádí, důležitý je její proces,

odvaha- překonávat různé překážky, kreativní lidé se umí poučit z proher a neúspěchů (Žák, 2004).

Pro kreativní osobnost jsou také důležité poznávací procesy. Člověk si všímá detailů, je přístupný k dojmům, používá logické a intuitivní postupy. V myšlení používá usuzování a vhled do situace. Fantazie se projevuje představivostí a obrazotvorností.

Osobnostní vlastnosti se projevují ve schopnostech člověka. Pro kreativitu je příznačná v průměru vyšší inteligence, estetické cítění, častá improvizace atd.

V duševních stavech a prožívání se člověk odlišuje tím, že je schopný podělit se o své city, je empatický. Ale na druhou stranu se mezi kreativními lidmi objevují i uzavření jedinci.

V rámci kreativity se snažíme rozvíjet základní i speciální tvůrčí profil osobnosti. Základní tvůrčí profil používáme v každodenní činnosti - v sociálních interakcích i v kulturních a zájmových aktivitách. Speciální tvůrčí profil uplatňujeme především v činnostech, které bezprostředně používáme pro své pracovní a společenské úkoly. Tyto úkoly jsou jiné pro technická či pedagogická povolání (Hlavsa in Petrová 1999).

V rámci těchto profilů bychom měli rozvíjet především tyto složky osobnosti: úroveň intelektu, úroveň speciálních schopností, motivaci, další osobnostní faktory, interakční a sociální vztahy, prostředí a způsob života, psychomotorickou kondici (Hlavsa in Petrová 1999, str.40).

2.3 Kreativita a inteligence

Zkoumání kreativity se od počátku spojuje se zkoumáním intelektu. Některé modely inteligence s kreativitou přímo souvisí.

J.P.Guilford vytvořil v roce 1966 vlastní model lidské inteligence- „*strukturální model inteligence*“, který má 3 základní oblasti:

1. činnost - hlavní složky této oblasti jsou: poznávání, paměť, divergentní a konvergentní myšlení, hodnocení
2. obsah - jde o samotné uvažování, které se podle Guilforda děje v těchto kategoriích: vizuální, symbolická, auditivní, sémantická, behaviorální
3. produkty - třídí se a upravují informace. Podle tohoto modelu intelekt produkuje: jednotky, třídy, vztahy, systémy, transformace, implikace.

Každá z těchto oblastí se dá rozvíjet. Na základě strukturálního modelu dělí Guilford kreativitu na:

- a) kreativita figurální- patří sem výtvarná a sochařská umění, architektura
- b) kreativita symbolická- matematika, hudba, balet
- c) kreativita sémantická- divadelní hry, literatura, novinářina
- d) kreativita sociální- psychologie, veřejná činnost, vyučování

Howard Gardner se zabýval mnohoúrovňovou inteligencí. Tvrdil, že každá úroveň inteligence je jinak rozvinutá. Rozděлил ji na několik oblastí: jazyková, hudební, logicko-matematická, prostorová, somaticko- kinestická a osobnostní.

Tuto koncepci později rozšířil **Tony Buzan**. Je to jeden z předních světových odborníků ve zkoumání kreativity. Inteligenci dělí na tři základní skupiny, z nichž každá obsahuje několik složek:

1. tvůrčí a emoční inteligence- kreativní inteligence, osobnostní inteligence, sociální a duchovní inteligence
2. fyzická inteligence- fyzická, smyslová a sexuální inteligence
3. inteligence měřená tradičním IQ- numerická, prostorová a verbální inteligence

U kreativní inteligence prosazuje Buzan tyto znaky: pružnost- vidění problému z více úhlů, zapojování do řešení všechny smysly, pohotovost - rychlé a snadné tvoření nápadů, originalita - originální nápady, které podle něj vychází z intelektuální energie a koncentrace, rozvíjení myšlenek - zdokonalování nápadů (Žák, 2004).

2.4 Překážky kreativity

Tak jako u všeho, co děláme se vyskytují překážky, nalezneme je i v tvůrčím procesu. Těchto překážek je velké množství a mohou vycházet z nás nebo z okolí. To znamená, že jsou tyto překážky vnitřní i vnější. Vnitřní vyplývají z našich konfliktů, starostí a nedostatku času. Při všech těchto problémech se naše tvořivé myšlení blokuje a nejsme schopni vymyslet nová řešení. K vnitřním překážkám patří i to, že máme strach z toho, co na naše myšlenky řekne okolí. Vnější závisí především na prostředí, v kterém pracujeme. Pokud jsme v tmavé místnosti, kde je hluk a my se nemůžeme soustředit, kreativní myšlenky nás napadnou jen stěží (Königová, 2007).

Dalšími překážkami může být:

přemýšlení o jistotě- když se příliš soustředíme na to, že nemůžeme udělat chybu, přemýšlíme defenzivně. Myšlenku pak nejsme schopni vyzkoušet.

předpokládané myšlenky- při určitých činnostech přesně víme, jak budeme postupovat, co bude následovat. Poskytuje nám to jistotu. To nám brání otevřít se novým myšlenkám a postupům.

nedůslednost- při zpracování kreativní myšlenky se vzdáváme hned jak se objeví první potíže

časový tlak- málo času nám neumožňuje podrobně prozkoumat naše myšlenky. Ve stresu pak použijeme tu první, která nás napadne

samolibost- zdravé sebevědomí kreativitě prospívá, samolibost ji naopak škodí

lhostejnost a nezájem- pokud se nezajímáme o to, co děláme, kreativními se nestaneme. Kreativní lidé mají o úspěch zájem.

nedostatečné sebevědomí- pracovníci mají tendence k tomu, aby se vyhýbali úkolům, které nespádají do jejich kompetencí. Často to vyžaduje nová řešení a myšlenky. Nesebevědomí lidé se bojí, že zadaný úkol nezvládnou (Nöllke, 2006).

2.5 Jak překonávat překážky

1. Přesně si definovat problém a cíl, kterého chceme dosáhnout.
2. Pokud se nám nedaří nalézt řešení odpočiňme si.
3. Buďme chvíli o samotě, ale ne v izolaci. Pro kreativní řešení je důležitý klid i kontakt s lidmi (Königová, 2007).
4. Riskujme v oboru, který je bezpečný.
5. Využijme svou pozornost. Nezaujatě sledujme ty věci a jevy, v kterých se dobře vyznáme.
6. Soustředme se na cíl a myšlenky, které nás napadají si propracujme.
7. Rozplánujme si čas, který jsme dostali k vyřešení úkolu.
8. Zajímejme se o aspekty úkolu. Buďme zvědaví.
9. Nepodléhejme úspěchu. Stále se zdokonalujme.
10. Důvěřujme si (Nöllke, 2006).

3 METODY KREATIVITY

Kreativita se dá trénovat různými způsoby např. testy kreativity, různými cvičeními a metodami, které přispívají k jejímu rozvoji. Netýkají se pouze kognitivní složky, ale i celé osobnosti. Při výběru těchto metod záleží jak na věku osobnosti, tak i jejich zkušenosti (Hlavsa, 1986). Maňák a Švec dělí tyto metody na aktivizující a komplexní.

3.1 Aktivizující metody

Přispívají k překonávání stereotypů a hledají různá alternativní řešení. Vedou k dosažení daného cíle za pomoci aktivity žáků. Žáka plně zapojují do procesu řešení problému. Rozvíjí žákovu kreativitu, nezávislost a zvědavost (Maňák, Švec, 2003). Mezi tyto metody patří:

Rozhovor a diskuse - pro tuto metodu je důležitý osobní kontakt a aby na sebe všichni viděli, proto je vhodný např. kruh. Zúčastnění si navzájem kladou otázky, probíhá komunikace mezi ŠMP a žáky. Dochází k vyměňování názorů a společně se hledá řešení. Každý z členů skupiny by se měl dostat ke slovu. Tato metoda má své specifické nároky: téma musí být vhodně zvoleno, ve třídě by mělo panovat příznivé klima. ŠMP by měl působit jako řídicí člen a v závěru s pomocí žáků diskusi zhodnotit (Maňák, Švec, 2003).

K tomu aby diskuse byla úspěšná, je vhodné dodržovat několik pravidel:

1. Toho kdo ti oponuje neber jako nepřitele. Cílem diskuse je hledat fakta, ne soustěžít.
2. Snaž se chápat názor druhých.
3. Pokud nemáš pro tvrzení věcné důkazy je to pouze tvůj názor.
4. Diskusi neodváděj od tématu.
5. Nesnaž se mít vždy poslední slovo.
6. Neurážej během diskuse ostatní.
7. Dodržuj disciplínu. Své myšlenky říkej klidně a srozumitelně.
8. Všichni účastníci mají právo říct svůj názor (Maňák in Pecina, 2008).

Brainstorming- bývá překládán jako „bouře mozků“. Žáci vymýšlí co největší množství nápadů. Všechny nápady je důležité zaznamenávat a nekritizovat. Před jeho samotným průběhem seznámíme žáky s pravidly. I u této metody se snažíme o to, aby na sebe žáci viděli. K dispozici by měli mít i všechny pomůcky, které budou potřebovat k řešení problému např. slovníky, počítače atd.

Brainstorming může mít strukturovanou podobu, kdy žáci dostanou slovo a vyjádří svou myšlenku nebo nestrukturovanou podobu, kdy žáci říkají své myšlenky spontánně.

Brainstorming má i svou písemnou podobu- **brainwriting**. Tuto formu může ŠMP využít, pokud jsou ve třídě stydlivější žáci (Pecina, 2008).

Heuristická metoda, metoda řešení problému- *heuristika*: je metoda, pomocí níž, vedeme děti tak, aby na nové poznatky přišly svým myšlením. V rámci této metody žáci naráží na překážky, které musí řešit (Pecina, 2008). Tato metoda bývá také charakterizována jako metoda objevování. Je velmi časově náročná. ŠMP vede žáky tak, aby byly schopni samostatně vyřešit problém. Díky tomu dochází k podněcování tvořivého myšlení (Maňák, Švec, 2003).

Situační metoda- řeší se reálné situace ze života a jak se v nich zachovat např. Co uděláš, pokud ti někdo nabídne cigaretu? Téma by mělo být žákům známé (Pecina, 2008). Tato metoda učí žáky, jak se postavit k problémům, které by je mohli potkat i v reálném životě. Téma volíme tak, aby na něj byli žáci vzhledem k věku připravení. Poskytneme jim také přístup k faktům, která jsou pro řešení situace důležitá např. dokumenty, knihy, články a necháme dětem čas na jejich prostudování. Vždy je vhodné, když v závěru následuje diskuze. V diskusi vybereme nejdůvěryhodnější a nejpropracovanější řešení (Maňák, Švec, 2003).

Inscenační metoda- jde o hraní určitých rolí. „*Podstatou inscenačních metod je sociální učení v modelových situacích*“² (Bratská in Maňák, Švec, 2003,s.123). Tématem může být xenofobie, války, rasismus atd. Prostřednictvím této metody žáci získávají prožitky a osvojují si způsoby jednání a chování. U inscenační metody je důležitá příprava a stanovení cílů. Hodnocení má probíhat bezprostředně po ukončení (Maňák, Švec, 2003). Inscenace může být strukturovaná a nestrukturovaná. Strukturovaná i. se drží scénáře. Do situace můžeme žáky uvést vysvětlením nebo video nahrávkou.

Nestrukturovaná i. řeší případy z praxe a nemá připravený scénář. Může volně navazovat na situační nebo problémovou metodu (Pecina, 2008).

Didaktické hry- zastánce her byl už J. A. Komenský. Hra je výchovným prostředkem, který hraje roli po celou dobu vývoje pedagogiky. Pro děti předškolního věku je přirozenou součástí každodenního života. Proto ani ve školním období neztrácí hra u dětí svou oblibu. Pomocí hry můžeme dosahovat výchovných cílů. Pro ŠMP má tato metoda i diagnostický význam. Umožňuje pohled na žáky z jiné stránky. Prostřednictvím hry si děti vyzkoušejí různé role, stávají se aktivními hráči a učí se spoléhat na své schopnosti. Každá hra by měla mít jasně daná pravidla. Děti do hry nikdy nenutíme (Němec, 2004). Hra rozvíjí představivost i fantazii (Maňák, Švec, 2003).

3.2 Komplexní metody

Řeší problémy z obecného a globálního hlediska. Propojují několik základních didaktických prvků např. metody, formy výuky a životní situace (Maňák, Švec, 2003).

K těmto metodám se řadí:

Výukové projekty- opírají se o předešlé znalosti žáků. U této metody se projevuje žákova aktivita. Zapojení projektů do výuky zvyšuje motivaci i odpovědnost žáků. Rozvíjí u žáků toleranci i sebedůvěru ve vlastní schopnosti (Bönsch in Maňák, Švec, 2003). Pro projekty je důležité, aby se žáci s tématem projektu ztotožnili. Při realizaci dbáme na aktivity, které vedou k dosažení výsledků. Během projektu žáci zapojují všechny smysly. Při vyhodnocení projektu zveřejňujeme výsledky úsilí žáků (Maňák, Švec, 2003).

Skupinová a kooperativní výuka- žáci spolupracují v menších skupinách na problému.

Ideální počet je podle mnohých autorů 3-5 žáků ve skupině. Důležitou roli zde hraje komunikace mezi nimi. ŠMP slouží jako poradce (Pecina, 2008).

Pro skupinovou výuku jsou charakteristické tyto rysy: spolupráce, rozdělení práce na řešení problému mezi žáky, sdílení myšlenek a pocitů ve skupině, ochota pomoci druhému (prosociálnost) a odpovědnost za své výsledky vůči celé skupině. Tato výuka přispívá k dynamice ve skupině (Maňák, Švec, 2003).

Kritické myšlení- „Kritické myšlení je činnost, nástroj, který pomáhá žákům přejít od povrchového k hloubkovému učení, k odhalování souvislostí, k porozumění učivu a k vlastním závěrům“³ (Gavora in Pecina, 2008, str. 65). Hlavním prvkem kritického myšlení je tzv. třífázový model učení, který má několik fází:

1. **fáze evokace** - úkolem této fáze je vyvolat v žácích zájem o problematiku. Otázkami zjišťujeme, co žáci o dané problematice již vědí. Poté dochází k formulování nejasností.
2. **fáze uvědomění si významu** - v této fázi udržujeme zájem žáka a podněcujeme ho k tomu, aby sledoval vlastní myšlenkové postupy. Žáci si v této fázi ujasňují své názory.
3. **fáze reflexe** - v poslední fázi dochází k prohlubování učiva, získané poznatky převádějí žáci do souvislostí a do vlastních poznatků.

Kritické myšlení má také své místo v integrovaném modelu myšlení, kam zahrnujeme i vědomostní základ a tvořivé myšlení (Maňák, Švec, 2003).

Otevřené učení - poskytuje celkový pohled na výchovně - vzdělávací problémy. ŠMP dává příklady i z mimoškolního prostředí. Pro otevřené učení je typické: podporovat aktivitu a samostatnost žáků, propojování poznatků z různých předmětů, otevřenost školy vůči rodině. Rodina se v rámci otevřeného učení stává partnerem pro výchovně-vzdělávací proces dítěte (Pecina, 2008).

Učení v životních situacích - se snaží o spojení školy s realitou. Jde o různé exkurze, výstavy či divadelní představení. Úkolem této metody je umožnit životu proniknout do školy. Zkušenosti, které žáci mají se snažíme využít pro získání nových vědomostí a dovedností (Pecina, 2008).

Nejsou to jediné metody, které můžeme k rozvoji kreativity použít. Např. Gardner rozlišuje 3 metody, které používají kreativní jedinci:

1. kreativní lidé jsou schopni přenášet své duševní schopnosti, aby vynikli jejich předností
2. rozjímají nad svým dušením úsilím. To jim poskytuje komplexní pohled na danou činnost. Rozjímat můžeme i při psaní deníků i při povídání si s přáteli.
3. kreativní jedinci jsou schopni převést své zkušenosti do pozitivního světla a čelit i neúspěchu. Ten jsou schopni využít ve svůj prospěch (Dacey, Lennon, 2000).

4 TVOŘIVÉ MYŠLENÍ

Tvořivé myšlení je něco zcela nového a neopakovatelného. Opakovatelnost se v něm zpravidla neobjevuje. Projevuje se v různých oborech, kde je zapotřebí hledat nové postupy a myšlenky, nebo vytvářet pro dané předměty jiná uplatnění. Tvořivé myšlení použijeme např. pokud se rozhodneme použít novou výukovou metodu. Pro tvořivé myšlení je typické spojení s fantazií a zároveň i míra kritičnosti, abychom nelétali v oblacích (Petrová 1999). V rámci tohoto myšlení uplatňujeme především myšlenkový postup - syntézu (Königová, 2007).

Pro tvořivé myšlení jsou příznačné určité druhy myšlení, které spolu navzájem souvisejí:

konvergentní myšlení- vyvozujeme nové informace z těch, které už známe.

V závěru pak vybíráme pouze jeden výsledek z několika alternativ.

divergentní myšlení - vyvozujeme nové myšlenky ze vzniklé situace. Tvoříme několik odpovědí, máme více alternativ.

Většina tvůrců dává přednost myšlení divergentnímu, ale nezastupitelnou roli hrají oba druhy. Sami sobě nemůžeme přikázat, abychom dopoledne mysleli konvergentně a odpoledne divergentně (Žák, 2004).

De Bono rozlišuje ještě myšlení laterální a vertikální, které staví do protikladu:

laterální myšlení- hlavním pojmem tohoto myšlení je tzv. „hybná síla“, která směřuje do budoucnosti. Tato hybná síla nás nutí k posunu dopředu.

vertikální myšlení- toto myšlení probíhá v jednotlivých krocích a má svou logickou posloupnost. V usuzování se obrací do minulosti, vychází z toho, co již známe.

„*Postatou kreativního myšlení jsou následující myšlenkové operace:*“⁴ (Königová, 2007, str. 44)

poznávání- je v tomto případě chápáno jako příjem informací, kdy poznáváme svět přímo smysly nebo pomocí poznatků jiných lidí

paměť- je operace ukládání si informací, které si později můžeme vybavit

vytváření nových informací- v této fázi používáme vlastní tvořivé myšlení a přicházíme na nové poznatky.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 DRUH VÝZKUMU

Výzkum v bakalářské práci je zaměřen **kvantitativně**. Pro kvantitativní výzkum je typické využívání náhodných výběrů a sběr strukturovaných dat pomocí testů nebo dotazníků (Hendl, 2008).

5.1 Cíl výzkumu

- Cílem výzkumu:
1. Je poskytnout ŠMP zpětnou vazbu.
 2. Vyhodnotit, jak často ŠMP s žáky pracuje v rámci preventivního programu.
 3. Zhodnotit, které z kreativních metod ŠMP využívá.

5.2 Výzkumný problém

V rámci bakalářské práce jsem si zvolila popisný výzkumný problém. Tento problém popisuje stav, jev nebo realitu (Hrbáčková, Švec, 2007). V mém případě se jedná o popis reality, kdy žáci hodnotí využívání kreativních metod u své ŠMP. Výzkumný problém tedy zní:

Využívá ŠMP při řešení problémů s žáky kreativní metody?

Výzkumnými otázkami jsou:

1. Jak často ŠMP s žáky pracuje?
2. Využívá ŠMP při řešení problému s žáky aktivizující metody?
 - a) brainstorming
 - b) inscenační metoda
 - c) situační metoda
 - d) diskuse

3. Zařazuje ŠMP podle žáků do hodin i komplexní metody?

- a) projekt
- b) skupinová výuka
- c) kritické myšlení
- d) otevřené učení

4. Která z metod byla žáky ohodnocena nejlépe?

5.3 Metoda výzkumu

Pro výzkum jsem zvolila metodu **dotazníku**. V mém dotazníku jsou pouze uzavřené otázky. Tyto otázky předkládají respondentům připravený počet odpovědí, z kterých vybírají. Položky v dotazníku jsou dichotomické, tzn. že na položku se dá odpovědět buď ano, nebo ne. První otázka je zjišťující, ptá se na věk a pohlaví respondentů (Chrátka, 2007).

Kromě dotazníku, který vyplnili žáci, dostala ŠMP test kreativního myšlení. Tento test najdeme na str. 45 v knize od Llyoda Kinga : Testy kreativního myšlení. V tomto testu je 20 otázek, každá správná odpověď se hodnotí 1 bodem.

Hodnocení tvořivého myšlení je následující: 1-5 bodů průměr

6-10 nadprůměr

11-15 vysoká tvořivost v myšlení

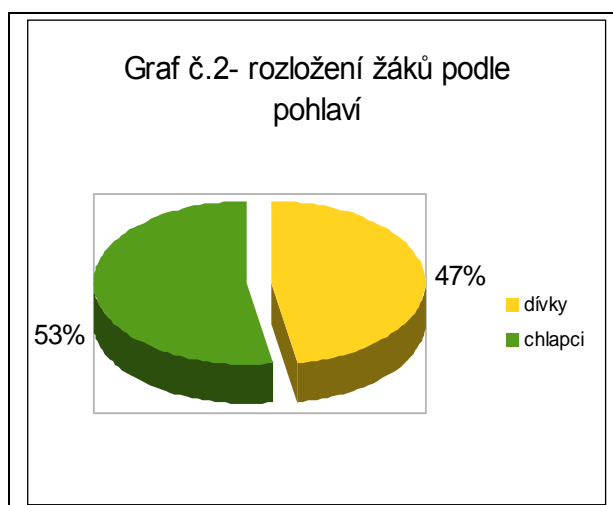
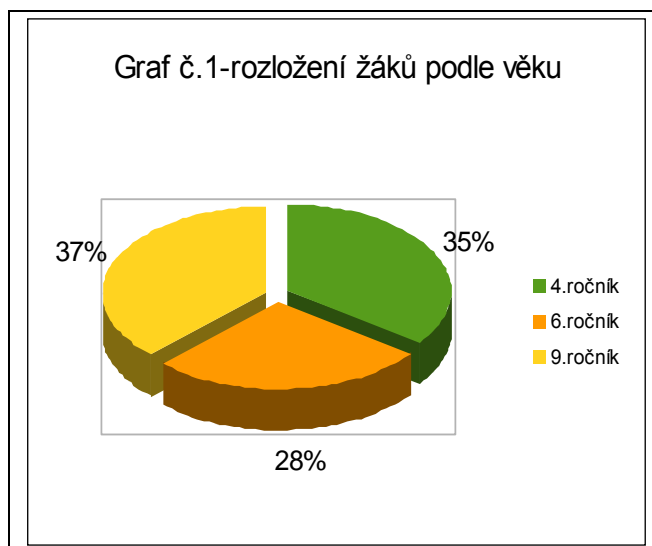
16-20 jedinečná tvořivost v myšlení

5.4 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem jsou v mém případě žáci 4., 6. a 9. tříd na Základní škole Mariánské náměstí v Uherském Brodě. Tento způsob výběru vzorku je dostupný, tzn. že závěry z tohoto výzkumu se vztahují pouze na tyto skupiny žáků (Hrbáčková, Švec, 2007). Celkem se výzkumu zúčastnilo 123 žáků.

	4. ročník	6. ročník	9. ročník	Celkem
Dívky	15	20	23	58 dívek
Chlapci	28	14	23	65 chlapců

Tabulka č.1 – vzorek

6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Při vyhodnocení jsem vycházela z dotazníku (příloha I.), který vyplnili žáci ze Základní školy v Uherském Brodě. U každé otázky je znázorněna tabulka a graf, v nichž je zhodnoceno, jak odpověděli žáci všech ročníků. V každé otázce jsou spočítána procenta.

6.1 Otázka důvěry- otázka č.2

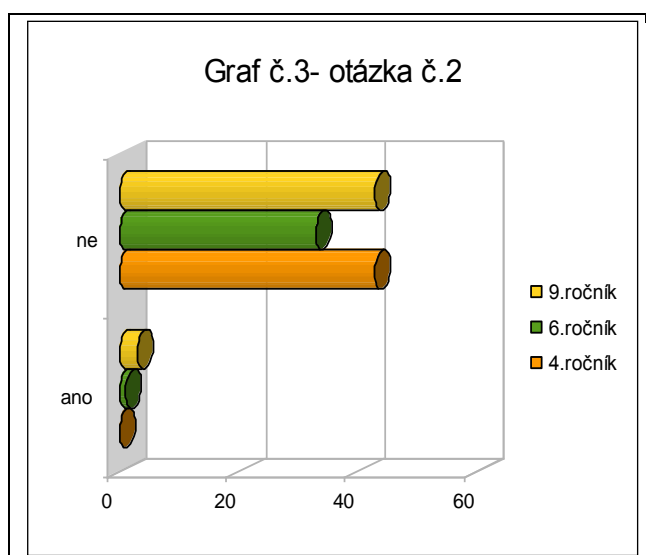
Navštěvuješ metodika prevence individuálně?

a) ano- jak často?

b) ne

	4.ročník	6.ročník	9.ročník
ano	0	1	3
ne	43	33	43

Tabulka č.2- otázka č.2

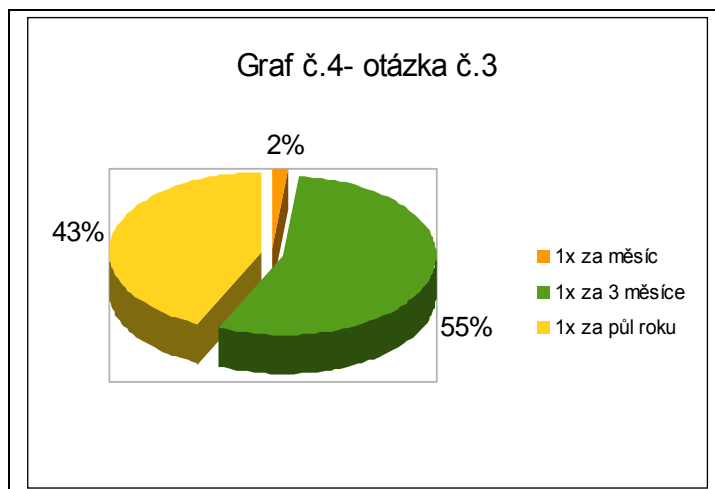

Ze žáků, kteří uvedli, že ŠMP navštěvují jsou 2 dívky a 2 chlapci. Do odpovědi, jak často, napsali někdy nebo když mám problém. Z celkového počtu 123 pouze **3,3 % žáků** do dotazníku napsala, že ŠMP navštěvuje **individuálně**. To může ukazovat na to, že žáci nemají k ŠMP důvěru. Důvěra se mezi žáky a pedagogy buduje těžko, zejména u žáků na 2.stupni. Důležitou úlohu v rámci důvěry hraje i komunikace. Dalším důvodem může být i to, že škola v Uherském Brodě má svého výchovného poradce a školního psychologa. Proto se žáci nemusí vždy obracet jen na metodičku prevence.

6.2 Dostatek spolupráce- otázka č.3

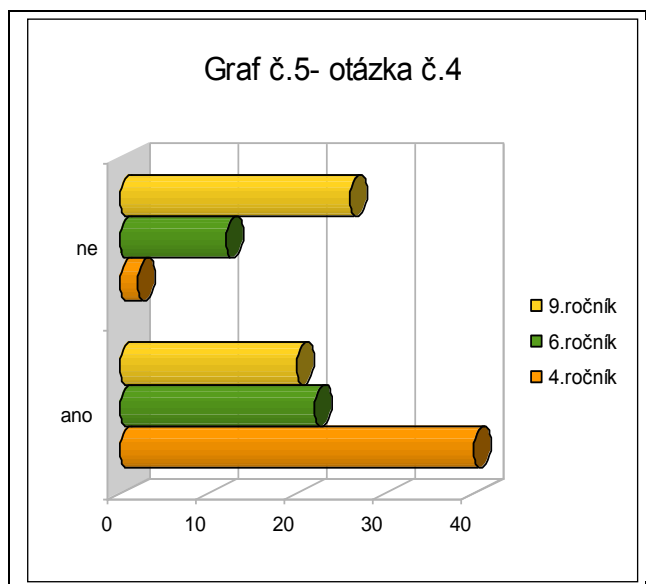
Jak často spolupracujete s ŠMP v rámci třídy?

- a) jednou za týden
- b) jednou za měsíc
- c) jednou za čtvrt roku
- d) jednou za půl roku
- e) jednou za rok

Možnosti a),d) a e), nevybral nikdo ze 123 žáků , kteří se účastnili výzkumu. Nejvíce žáků uvedlo, že s ŠMP pracuje jednou za tři měsíce. Ze **4.tříd** uvedlo tuto možnost **21 žáků**, z **šestých 20 žáků** a z **9.tříd 27 žáků**. V 9.ročnících také jedna dívka a jeden chlapec zvolili možnost b). Je známo, že čím více se s dětmi pracuje, tím více si toho zapamatují. Z tohoto pohledu je spolupráce ŠMP s dětmi v rámci prevence sociálně-patologických jevů nedostačující.

6.3 Podněcování fantazie- otázka č.4

U žáků dochází díky vyprávění příběhu k podporování fantazie, ta je základem tvořivého myšlení. Jeden z chlapců ze 4. ročníků na tuto otázku neodpověděl. Pouze deváté ročníky s používáním této metody nesouhlasí, a to 56,2 %. 4.ročníky a 6.ročníky většinou odpovíděly na tuto otázku ano.

Celkem odpovědí: ano- 67,2 %

ne- 32,8 %

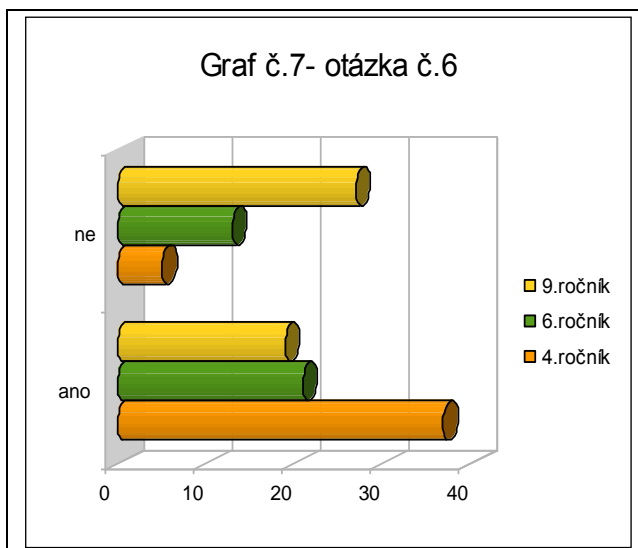
6.4 Otázky týkající se aktivizujících metod

6.4.1 Brainstorming- otázka č.6

	4.ročník	6.ročník	9.ročník

		mk	
ano	37	21	19
ne	5	13	27

Tabulka č.4- otázka č.6

Podle žáků **9.ročníků** ŠMP metodu brainstormingu **nepoužívá**. Na tomto tvrzení se shodlo **58,7 %**. 4. a 6. ročníky **souhlasily** s využíváním této metody. **4.ročníky z 88,1 % a ročníky 6. z 61,8 %**. Jedna dívka ze 4.tříd na tuto otázku neodpověděla.

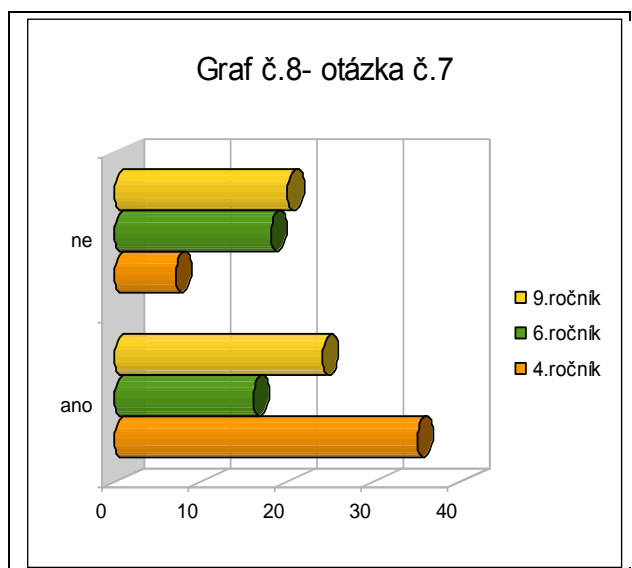
Celkem odpovědí: ano- 63,1 %

: ne- 36,9 %

6.4.2 Inscenační metoda- otázka č.7

	4.ročník	6.ročník	9.ročník
ano	35	16	24
ne	7	18	20

Tabulka č.5- otázka č.7

Inscenace patří do aktivizujících kreativních metod. Prostřednictvím této metody si mohou žáci efektivněji osvojit to, co se v rámci preventivního programu naučili. Tato metoda dává prostor i citům a lidským motivům. Žáci tak mohou získat nové prožitky.

Z grafu vyplývá, že 6.ročníky používání této metody s mírnou převahou ohodnotily záporně. 2 chlapci z 9.tříd a 1 dívka ze 4. třídy na tuto otázku neodpověděli. **6.ročníky** s používáním této metody **nesouhlasí z 52,9 %**. **4.ročníky** se na **využití** této metody u ŠMP shodly **na 83,3 %** a **ročníky 9. na 54,5 %**.

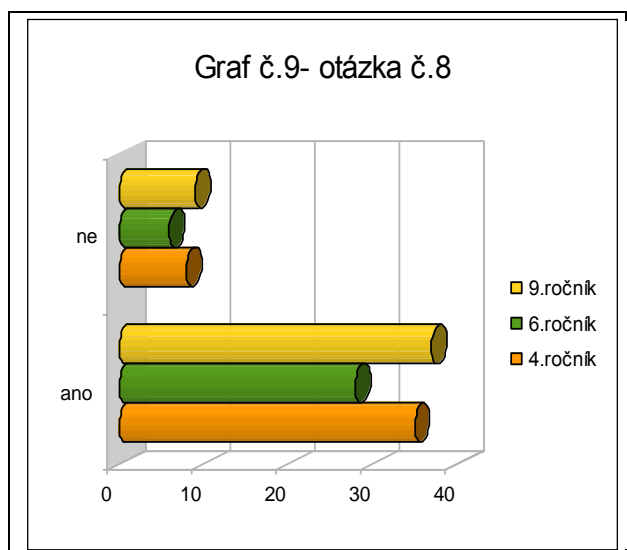
Celkem odpovědí: ano- 62,5 %

: ne- 37,5 %

6.4.3 Situační metoda- otázka č.8

	4.ročník	6.ročník	9.ročník
ano	35	28	37
ne	8	6	9

Tabulka č.6- otázka č.8

V rámci situačních metod se řeší reálné situace ze života. Situační metoda patří do aktivizujících metod. Na tuto otázku všechny ročníky s převahou odpověděly, že ji ŠMP používá. Využívání této metody ohodnotilo **kladně 81,3 % žáků**.

Celkem odpovědí: ano- 81,3 %

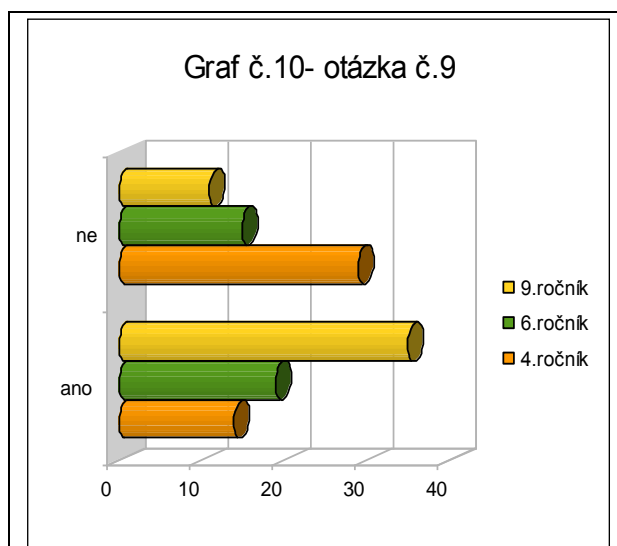
: ne- 18,7 %

6.4.4 Diskuse a přednášky- otázka č.9

	4.ročník	6.ročník	9.ročník
ano	14	19	35

ne	29	15	11
----	----	----	----

Tabulka č.7- otázka č.9

Diskuse je součástí aktivizujících kreativních metod. Tuto otázku, týkající se přednášek a diskusí jsem do dotazníku začlenila, protože je důležitá i teoretická znalost o dané oblasti, jak žáků, tak ŠMP. Znalost teorie poskytuje prostor pro praxi. **Čtvrté ročníky** uvedly, že s používáním této metody u ŠMP **nesouhlasí a to ze 67,4 %**. Šesté i deváté ročníky se shodly, že se diskusí **zúčastňují. 6.ročníky z 55,9 % a 9.ročníky z 76,1 %**.

Celkem odpovědí: ano- 55,3 %

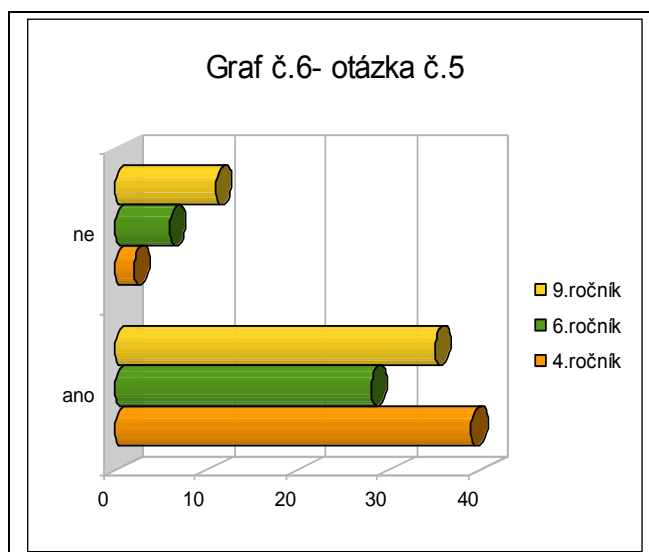
: ne- 44,7 %

6.5 Otázky týkající se komplexních metod

6.5.1 Projekt- otázka č.5

	4.ročník	6.ročník	9.ročník
ano	39	28	35
ne	2	6	11

Tabulka č.3- otázka č.5

Projekty spadají pod kreativní- komplexní metody. Na používání této metody se **shodli** žáci **všech ročníků z 84,3 %**. Z toho usuzují, že tuto metodu ŠMP při řešení problémů s žáky využívá. Jeden chlapec a jedna dívky ze 4.ročníků na tuto otázku neodpověděli.

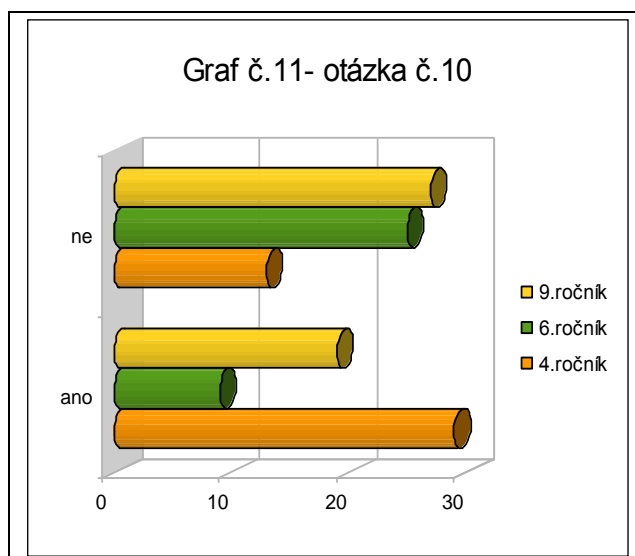
Celkem odpovědí: ano- 84,3 %

: ne- 15,7 %

6.5.2 Skupinová výuka- otázka č.10

	4.ročník	6.ročník	9.ročník
ano	29	9	19
ne	13	25	27

Tabulka č.8- otázka č.10

Se spoluprací ve skupinách souhlasí pouze 4.ročníky. Skupinová výuka patří mezi komplexní kreativní metody. V rámci této metody se učí žáci naslouchat jeden druhému a navzájem akceptovat své názory. Spolupracují tak navzájem nejen mezi sebou, ale i se ŠMP. To může přispívat k budování důvěry a vzájemného porozumění. Jedna z dívek ze 4.tříd na tuto otázku neodpověděla. Čtvrtáci souhlasí se skupinovou spoluprací ze 69,0 %. Naopak šestáci ohodnotili užití této metody záporně ze 73,5 % a devátáci z 58,7 %.

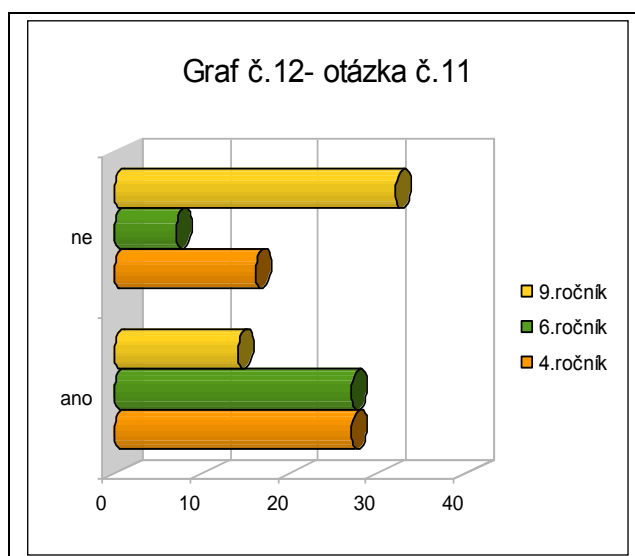
Celkem odpovědí: ano- 46,7 %

: ne- 53,3 %

6.5.3 Kritické myšlení- otázka č.11

	4.ročník	6.ročník	9.ročník
ano	27	27	14
ne	16	7	32

Tabulka č.9- otázka č.11

Prvkem kritického myšlení je i hledání souvislostí. Kritické myšlení a vědomosti podporují rozvoj tvořivého myšlení.

V devátých třídách s používáním této metody **nesouhlasí 69,6 %** žáků.

Naopak **4.ročníky** s využíváním této metody **souhlasí z 62,8 %** a **ročníky 6. z 79,4 %**.

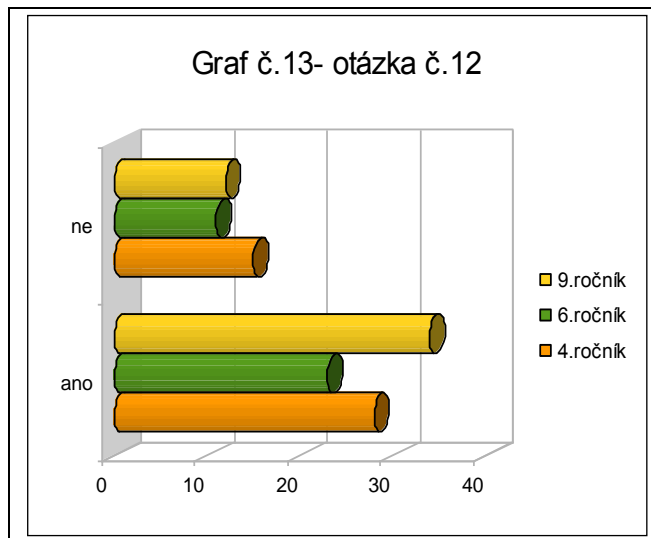
Celkem odpovědí: ano- 53,3 %

: ne- 46,7 %

6.5.4 Otevřené učení- otázka č.12

	4.ročník	6.ročník	9.ročník
ano	28	23	34
ne	15	11	12

Tabulka č.10- otázka č.12

Příklady z mimoškolního- reálného prostředí souvisí s metodou otevřeného učení. Tato metoda patří do komplexních kreativních metod. Podle toho, že ji pozitivně ohodnotila většina žáků z každého ročníku, soudím, že ji ŠMP používá. Na tuto otázku odpovědělo **ano 69,1 % žáků** z celkového počtu 123.

Celkem odpovědí: ano- 69,1 %

: ne- 30,9 %

7 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ

1. Jak často ŠMP s žáky pracuje?

Z výzkumu vyplývá, že žáci spolupracují s ŠMP v rámci třídy nejčastěji jednou za 3 měsíce. Individuálně navštěvují ŠMP pouze 3,3 % žáků. Možná by častější spolupráce mezi žáky a metodičkou prevence vedla k větší důvěře. Žáci by se pak nemuseli ostýchat, svěřit se se svými problémy.

2. Využívá ŠMP při řešení problémů s žáky aktivizující metody?

V celkovém výsledku se žáci shodli, že ŠMP využívá všech aktivizujících metod, na které jsem se v dotazníku ptala. I když se u každé metody kromě situační, vyskytl ročník, který s používáním dané metody nesouhlasil.

3. Zařazuje ŠMP podle žáků do hodin i komplexní metody?

I zde se většina žáků shodla na tom, že ŠMP tyto metody využívá. Jedinou komplexní metodou, kterou žáci ohodnotili záporně se stala skupinová výuka. Nejlépe z komplexních metod byla ohodnocena metoda projektu.

4. Která z metod byla žáky ohodnocena nejlépe?

Nejlepší ohodnocení získala metoda projektu 84,3 %, situační metoda 81,3 % a metoda otevřeného učení 69,1 %.

Na výzkumný problém: *využívá ŠMP při řešení problémů s žáky kreativní metody*, zní odpověď ano, metodička prevence na Základní škole v Uherském Brodě využívá podle žáků 4.,6. a 9.ročníků kreativní metody. Tím pomáhá rozvíjet u žáků kreativitu, zvědavost a tvořivé myšlení.

V testu kreativního myšlení získala ŠMP 7 bodů (příloha III.). Což podle výsledků odpovídá nadprůměrnosti v rámci tvořivého myšlení.

ZÁVĚR

Díky kreativitě některých našich předků byl vynalezen papír, sklo nebo kontaktní čočky. Lidé v těchto případech použili své tvořivé myšlení.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že ŠMP rozvíjí tvořivé myšlení prostřednictvím kreativních metod, které zapojuje do hodin při spolupráci s dětmi. Myslím si, že rozvíjet kreativitu a tvořivé myšlení u dětí je důležité. Při užití kreativních metod se nejedná o klasickou výuku. Děti jsou při využívání těchto metod aktivněji zapojeni do řešení problémů. Sami se tak účastní na procesu řešení problému.

ŠMP se věnuje prevenci soc.-pat.jevů na škole. Snaží se dětem dát informace o problémech, které se soc.-pat. jevy souvisí. Díky tomu, že zapojí do hodin kreativní metody si děti mohou některé situace přímo vyzkoušet. V reálném životě, pak nejsou tolik zaskočeni, když se jich kamarád zeptá: „Dáš si cigaretu?“. Vědí, jak se zachovat a jak odpovědět, nebojí se říct svůj vlastní názor.

Zjistit, zda ŠMP používá kreativní metody ve své práci byl jeden z cílů bakalářské práce. I ostatní cíle práce byly naplněny. Tato práce slouží jako zpětná vazba pro školní metodičku prevence. Ke zlepšení by mohlo dojít zejména v oblasti spolupráce se žáky. Ta dnes není příliš častá. Z výzkumu také vyplynulo, že děti individuálně ŠMP nenavštěvují. To může souviset s tím, že škola v Uherském Brodě, jak již bylo zmíněno, má školního psychologa i výchovného poradce. Další oblastí, kde by mohlo dojít ke zlepšení je využití skupinové výuky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] DACEY J.S., LENNON K.H., *Kreativita*.
Havlíčkův Brod: Grada Publishing a.s, 2000. ISBN 80-71-69-903-9.
- [2] FONTANA D., *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 1997.
ISBN 80-7178-626-8.
- [3] CHRÁSTKA M., *Metody pedagogického výzkumu*.
Havlíčkův Brod: Grada Publishing a.s, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [4] HENDL J., *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- [5] HLAVSA J., *Psychologické metody výchovy k tvořivosti*. Praha: SPN, 1986.
- [6] KING L., *Testy kreativního myšlení*.
Havlíčkův Brod: Grada Publishing a.s, 2006. ISBN 80-247-1492-2.
- [7] KÖNIGOVÁ M., *Tvořivost. Techniky a cvičení*.
Havlíčkův Brod: Grada Publishing a.s, 2007. ISBN 978-80-247-1652-7.
- [8] LOKŠOVÁ I., LOKŠA J., *Tvořivé vyučování*.
Havlíčkův Brod : Grada Publishing a.s, 2003. ISBN 80-247-0374-2.
- [9] MAŇÁK J., ŠVEC V., *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003.
ISBN 80-7315-039-5.
- [10] NĚMEC J., *S hrou na cestě za tvořivostí*. Brno: Paido, 2004.
ISBN 80-7315-014-X.
- [11] NÖLLKE M., *Naučte se myslet kreativně*. Jihlava: Grada Publishing a.s., 2006.
ISBN 80-247-1519-8.
- [12] PECINA P., *Tvořivost ve vzdělávání žáků*. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy Univerzity, 2008. ISBN 978-80-210-4551-4.
- [13] PEŠOVÁ I., ŠAMALÍK M., *Poradenská psychologie pro děti a mládež*.
Havlíčkův Brod : Grada Publishing a.s, 2006. ISBN 80-247-1216-4.

[14] PETROVÁ A., *Tvořivost v teorii a v praxi*.

Příbram : Nakladatelství Vodnář, 1999. ISBN 80-86226-05-0.

[15] ŠVEC V., HRBÁČKOVÁ K., *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu*.

UTB ve Zlíně: Zlín, 2007. ISBN 978-80-7318-547-3.

[16] VÁGNEROVÁ M., *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*.

Praha : Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1074-4.

[17] ŽÁK P., *Kreativita a její rozvoj*. Brno: Computer Press, 2004.

ISBN 80-251-0457-5.

Časopisy:

[18] ADAMOVSÁ, A. Krajský školský koordinátor prevence. *Prevence*, 6/2006, 3.ročník, str. 9.

[19] ADAMOVSÁ, A. Pravda o platech a o specializačním příplatku pro školního metodika prevence. *Prevence*, 6/2008, 5.ročník, str. 4-5.

[20] HAVRDOVÁ, E. Prevence rizikových faktorů ovlivňujících delikventní chování dětí a mládeže. *Prevence*, 9/2008, 6.ročník, str. 14-15.

[21] MOTYČKA, P. Etická výchova – účinný nástroj prevence sociálněpatologických jevů. V čem je etická výchova tak důležitá. *Prevence*, 1/2009, 6.ročník, str. 12-14.

Internetové zdroje:

NEZVAL, J. Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na období 2009-2012 [online].[cit. 29.2.2010]

URL: www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-prevence-socialne-patologicky-jevu-u-deti-a

PAVLIČKOVÁ, M. Minimální preventivní program pro rok 2009/2010 [online].

[cit. 3.4.2010]. URL: www.zsbanov.cz

ZEMČÍKOVÁ, H. Naplň práce školního metodika prevence [online].[cit. 20.4.2010] .

URL: www.zsmarianske.cz/skolni-preventista.htm

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ŠMP Školní metodik prevence

Č. Číslo

Odb. Odbor

Odd. Oddělení

Např. Například

Soc.- Sociálně-patologický jev

pat.

jev

Popř. Popřípadě

Aj. A jiné

T.j. To je

I. Inscenace

Tzn. To znamená

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č.1- rozložení žáků podle věku	34
Graf č. 2- rozložení žáků podle pohlaví	34
Graf č. 3- otázka č. 2.	35
Graf 4- otázka č. 3.	36
Graf 5- otázka č. 4.	37
Graf 6- otázka č. 5.	42
Graf 7- otázka č. 6.	38
Graf 8- otázka č. 7.	39
Graf 9- otázka č. 8.	40
Graf 10- otázka č. 9.	41
Graf 11- otázka č. 10.	43
Graf 12- otázka č. 11.	44
Graf 13- otázka č. 12	45

SEZNAM TABULEK

Tabulka č.1- vzorek.	34
Tabulka č. 2- otázka č.2	35
Tabulka č. 3- otázka č. 5.	42
Tabulka č. 4- otázka č. 6.	38
Tabulka č. 5- otázka č. 7.	39
Tabulka č.6- otázka č. 8.	40
Tabulka č.7- otázka č. 9	41
Tabulka č. 8- otázka č. 10.	43
Tabulka č. 9- otázka č. 11.	44
Tabulka č. 10 - otázka č. 12.	45

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I. Dotazník

PŘÍLOHA P II. Výsledky testu tvořivého myšlení

PŘÍLOHA P III. Test tvořivého myšlení ŠMP

PŘÍLOHA P IV. Minimální preventivní program

PŘÍLOHA P V. Krizový plán

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Milí žáci,

prosím o vyplnění tohoto anonymního dotazníku. Tento dotazník se týká mé bakalářské práce na téma: Úloha kreativity v profesi školního metodika prevence na ZŠ a ptá se na kreativní metody, které může ŠMP při řešení problémů s vámi využít.

Předem vám děkuji za spolupráci.

Eliška Machálková

Zkratka ŠMP, která se v dotazníku objevuje znamená školní metodik prevence.

Mezi sociálně-patologické jevy může patřit např. šikana, drogová závislost, záškoláctví aj.

1. a) věk..... b) pohlaví M/Ž
2. Navštěvuješ metodika prevence individuálně?
 - a) Ano Jak často?
 - b) Ne
3. Jak často spolupracujete s ŠMP v rámci třídy:
 - a) Jednou za týden
 - b) Jednou za měsíc
 - c) Jednou za čtvrt roku
 - d) Jednou za půl roku
 - e) Jednou za rok
4. Vypráví vám ŠMP situaci nebo příběh, který máte za úkol dotvořit, pokud se bavíte např. o šikaně nebo jiných sociálně-patologických jevech?
 - a) Ano
 - b) Ne
5. Pracoval jsi někdy v rámci preventivního programu na projektu, který se týkal např. boj proti šikaně, stop kouření apod.
 - a) Ano
 - b) Ne
6. Používáte při řešení problémů s ŠMP metodu, při které si navzájem říkáte různé myšlenky, které vás napadají k danému tématu?
 - a) Ano
 - b) Ne

PŘÍLOHA P II: VÝSLEDKY TESTU TVOŘIVÉHO MYŠLENÍ

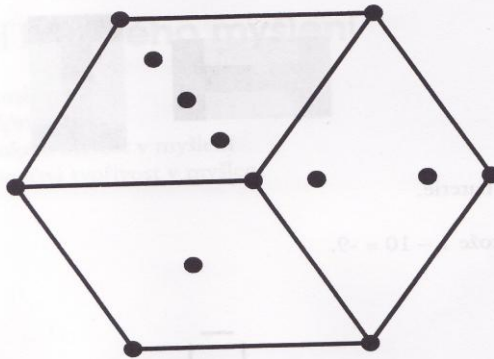
□

Odpovědi k prvnímu testu tvořivého myšlení

1. Šest, čteno pozpátku, přičemž E je obráceně.

T 5 3 5

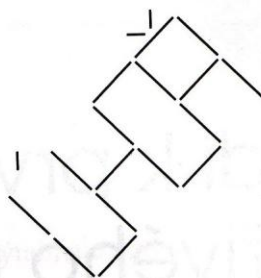
2. Příklad: Petr říká, že to slovo neví.
3. 12. Opakuje se totožný sled devíti číslic.
4.

5. Lázeňský pobyt (lazensky pobyt).

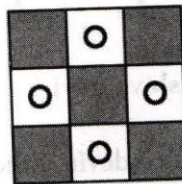
Testy kreativního myšlení

6. ÚHOŘ.

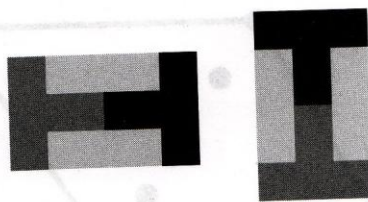

7. H, N, odzadu probíhá abecední řazení N O P Q, zepředu abecední řazení s návratným krokem E F G H (R E Q G P F O H N).

8. V každém následném obrazci šedá políčka obsahují o jedno kolečko méně, naopak bílá políčka o jedno kolečko více.

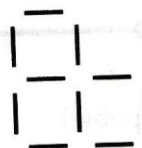
9.

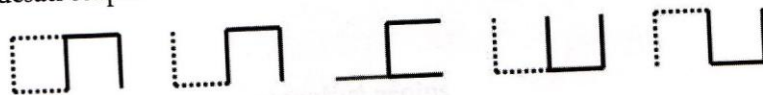
10. Plochá baterie.

11. -9, protože $1 - 10 = -9$.

12. 80.

13. Brando (čísla uvádějí pořadí písmen v abecedě – viz předmluvu k překladu).
14. Z = Země, M = Měsíc.
15. ALFA, BETA, GAMA, DELTA.
16. SL. Tečky zastupují otvory v pepřenci a slánce, tudíž PPŘ znamená pepř a SL zastupuje sůl (ze slov byly vynechané samohlásky).
17. Jestřáb (sloučí se je + S+ T + řáb).
18. A, protože ostatní obrazce jsou písmenka v různé podobě, která tvoří slovní spojení „jiný pryč“.
19. FOTBALOVÉ HŘIŠTĚ (na konci je BRANKA).
20. Poposuněte k sobě každý pár „písmen“, aby vznikl sled 6 5 4 3 2 z pohledu devadesáti stupňů.

Hodnocení tvořivého myšlení

1–5	– průměr
6–10	– nadprůměr
11–5	– vysoká tvořivost v myšlení
16–20	– jedinečná tvořivost v myšlení

PŘÍLOHA P III: TEST TVOŘIVÉHO MYŠLENÍ ŠMP

První test tvořivého myšlení

Následujících dvacet otázek má za úkol otestovat vaši schopnost tvořivého myšlení.
Dopřejte si na ně hodinu nerušeného času.

1. Vložte pomlčku na správné místo v číselné řadě.

7-5-35

2. Odhalíte přísloví v níže uvedené větě?

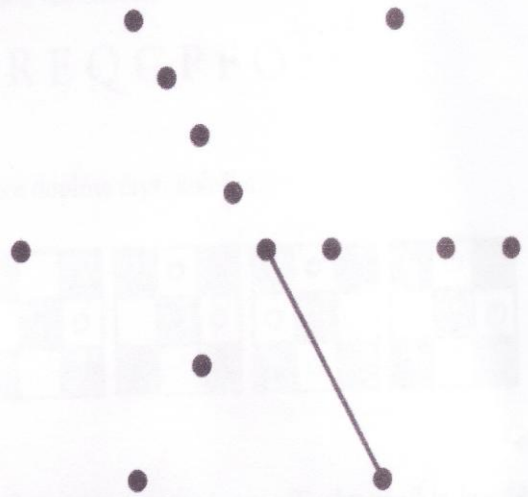
KDO NIC NEVÍ, NIC NEPOVÍ
Petr říká, že to slovo neví.

3. Jaké číslo bude následovat v číselné řadě?

12, 37, 51, 93, 41, 23, 75, 19, 34, ??

Testy kreativního myšlení

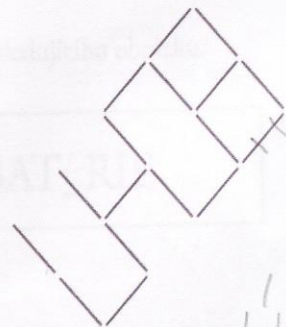
4. Spojte sedm bodů osmi úsečkami tak, aby vznikl známý předmět.

5. Co tento anagram říká?

byznys oplitek

6. Jednu čárku rozlomte na třetiny, aby vznikla ryba, která pluje na severovýchod.

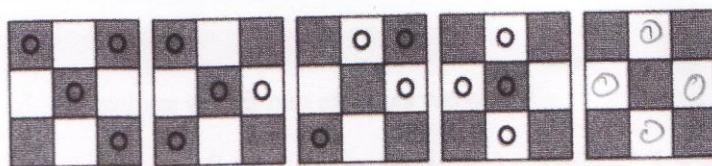

ÚHODĚ

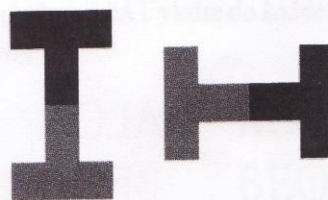
7. Jaká dvě písmena budou následovat?

REQPFO?? ^{HN}

8. Do posledního obrazce doplňte čtyři kolečka.

9. Přesuňte dva černé obrazce ve tvaru písmene T, aby vznikla kombinace písmen HI (anglicky „ahoj“). Obrazce není dovoleno otáčet, musí zůstat ve stávajícím natočení.

10. Jaké slovní spojení vyčtete z následujícího obrázku?

BATERIE

11. Vyberte číslo (1-10), jímž bude uvedená řada pokračovat.

6, 3, 0, -3, -6, ? $\rightarrow 9$

Testy kreativního myšlení

12. Posuňte čtyři čáry, aby vzniklo číslo 80. Úhel natočení může změnit ale jen jedna.

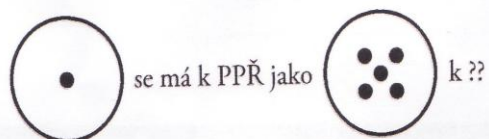
13. Dokážete vyřešit tuto záhadu s vodítkem?

Filmová hvězda (2, 19, a, 15, 4, o)

14. Jestliže $Z + M = O^\circ$, co zastupují Z a M?
15. Ze souboru hlásek AFAT vložte do každé skupiny po jedné hlásce, aby vznikla běžná slova.

AL⊕A
BE⊕A
G⊕MA
DEL⊕T⊕

- 16.

Vyberte si z:

AD, JR, KR, SL, PR

17. Který pták je dravec?

S

jeřáb

ЖЕИТРАБ

T

U

labuť

V

W

vrabec

X

Y

holub

Z

18. Jiný pryč. Který to je?

Y _ P Ý Я J Z U A

19. Najděte chybějící písmenka, aby vzniklo slovní spojení, na jehož konci je slovo začínající na B.

___ B A ___ / ___ Š ___

20. Co by mělo být místo otazníku?

□ □ □ □ ? □ □ □ □

PŘÍLOHA P IV: MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

6. ročník :

- září** - seznamovací pobyt žáků a třídního učitele v přírodě
- listopad** - Týká se to také tebe - Vv
- rodina a její funkce, (dětské domovy, pěstounská péče..) – On
 - Džbán plný kultur – multik. výchova
- leden** - prevence úrazů - M. Fojtík o. s. Život bez barier
- duben** - nabídka preventivní literatury na tř. schůzkách:
- Žít naplno, Ostrov trosečníků - TU
 - návykové látky (peeraktivisté)
- červen** - národnostní menšiny - On
- Nekouřím - program SZÚ Zlín- J.Cimburek
- průběžně - projekt „Napříč školou“ - M. Krajčová

7.ročník :

- listopad** - Týká se to také tebe – Vv
- Džbán plný kultur – multik. výchova
- prosinec** - ochrana život. prostředí - On
- leden** - listina základních práv - On
- únor** - prevence úrazů na horách – LVVK
- duben** - šikana – měst. policie UB
- květen** - Alkohol v životě člověka - M.Horák, AA klub Uh.Hradiště

8.ročník :

- listopad** - Týká se to také tebe – Vv
- Džbán plný kultur – multik. výchova
- prosinec** - solidarita, sebereflexe, smysl života - On
- komunikace, zdravý způsob života - On
- leden** - sociálně patologické jevy - On
- dramaturgie románu Radka Johna Memento – protidrogová prevence
- březen** - antisemitismus, terorismus – On
- duben** - gambler – závislost na automatech - A.Kučera

9.ročník :

- říjen** - občanská společnost, politický azyl - On
- listopad** - Týká se to také tebe - Vv
- protispolečenské jevy- národnostní menšiny - On
- prosinec** - Co vím o AIDS- B. Kňazejová
- Realitou proti drogám - J. Trunda
- duben** - O sexualitě – Nesehnutí Brno nebo Cevap
- květen** - Uprchlíci u nás – Nesehnutí, Brno
- červen** - demokracie, fašismus – On
- průběžně - projekt „Napříč školou“ - M. Krajčová

6.-9. ročník – dle možností a potřeby tříd fotoseriály s prev. tematikou – ŠMP, TU

Konkrétní termíny k akcím budou průběžně doplňovány.

PŘÍLOHA P V: KRIZOVÝ PLÁN

V rámci prevence rizikového chování (šikana, návykové látky, mentální anorexie, bulimie, sebevražedné pokusy, krádeže, vandalismus ...) je potřeba věnovat zvýšenou pozornost jakýmkoliv změnám v chování i prospěchu, které se u jednotlivce nebo v kolektivu vyskytnou. Při jakékoliv změně chování nebo i podezření je vždy nutné:

- pokud se týká jednotlivce, promluvit si s ním v bezpečném a chráněném prostředí a pokusit se zjistit příčinu změny
- o zjištěných poznacích informovat třídního učitele, příp. ředitele školy, metodika prevence, výchovného poradce
- pokud se změna týká celého kolektivu, přenechat šetření na metodikovi prevence nebo výchovném poradci, kteří jsou proškoleni v řešení rizikového chování
- třídní učitel o zjištěném stavu informuje zákonné zástupce žáků a s ohledem na situaci buď individuálně nebo prostřednictvím mimořádné rodičovské schůzky zákonným zástupcům nabídne pomoc při řešení a doporučí poradenské zařízení

Zákonným zástupcům žáků školní řád garantuje možnost získání informací o prospěchu a chování jejich dětí. Umožňuje žádat objasnění hodnocení prospěchu, chování a postupů řešení vzniklého problému. Zákonní zástupci mají možnost se obrátit na ředitele školy a žádat přešetření situace.

Třídní učitelé při podezření na zanedbání povinné péče o dítě, tělesné tresty, domácí násilí, apod. upozorní zákonné zástupce a informují o dané skutečnosti vedení školy, výchovného poradce a školního metodika prevence. Stejně postupují při obdržení této informace od jiných pedagogů, zaměstnanců školy či žáků. Pokud nedojde k pozitivní změně, hlásí situaci ředitel školy na odbor péče o dítě a na policii.

Všichni zaměstnanci školy, žáci i rodiče byli informováni, na koho se obrátit v případě řešení vzniklých problémů:

školní metodik prevence: Helena Zemčíková

výchovný poradce: I. stupeň: Mgr. Zuzana Dienspierová
II. stupeň Mgr. Blanka Kňazejová

Poradenská a jiná preventivní zařízení:

SVP HELP, Uherské Hradiště, Zelené náměstí 1292, tel.: 572 564 520

PPP, Uherské Hradiště, Františkánská 1256, tel.: 572 551 352

PPP, detašované pracoviště Uh. Brod, Předbranská 415, tel.: 572 638 148

Charáč, Uherské Hradiště, Stonky 860, tel.: 572 540 616

Tulip: Uherské Hradiště, Leoše Janáčka 180

Důležitá telefonní čísla:

Linka důvěry Help Uherské Hradiště: 572 555 782

Linka SOS Zlín: 577 431 333

Linka bezpečí: 800 155 555

Linka vzkaz domů: 800 111 113

KRIZOVÝ PLÁN

ŠIKANA

Škola je povinná řešit šikany ve škole a na akcích pořádaných školou.

A. Učitel je svědkem šikany – brutálního násilí

- Zásah pedagoga či jiné dospělé osoby ve škole ku prospěchu oběti.
- Odvést okamžitě oběť do bezpečí.
- Ihned se vrátit zpět do třídy nebo do ní poslat jiného pedagoga, příp. pověřit dozorem někoho ze žáků (zabránění domluvě agresorů na křivé skupinové výpovědi)!
- Zalarmovat další pedagogy a domluvit se na spolupráci při vyšetřování – i za cenu přerušování výuky! Nejlépe rozdělit třídu na 2 poloviny, zabezpečit pedagogický dozor.
- Pokračovat v pomoci a podpoře oběti (dát oběti napít, zajistit lékařské vyšetření)! Po návratu od lékaře nepouštět oběť zpět do třídy.

Kontaktovat rodiče oběti.

Při rozhovoru s rodiči se vyvarovat slova šikana, lépe je používat trápené nebo ubližované

dítě. Hovořit s nimi „na rovinu“, ujistit je, že se konflikt řeší. Dohodnout s rodiči, jakým

způsobem bude zajištěna bezpečnost dítěte (nejlépe nechat doma).

- Ohlásit celou věc policii a kurátorovi pro mládež.
- Následuje vlastní vyšetřování.

B. Učitel se o šikaně od někoho dozví

1. OVĚŘENÍ SITUACE

- Získat kolegy (max. 3), kteří budou spolupracovat na šetření. (Třídní učitel může spolupracovat, ale nesmí být hlavní vyšetřovatel).
- Nalézt vhodné informátory. Promluvit s více informátory, případně je požádat, zda-li by to mohli dosvědčit. Nenaléhat!
- Nalézt vhodné svědky.
- Kontaktovat rodiče.

2. VYŠETŘOVÁNÍ

- Provést zápis.
- Nenaléhat, nechat je říct to, co chtějí.
- Mít při vyšetřování třetí osobu jako svědka.
- Pokračovat v pomoci a podpoře oběti.
- začít vyšetřování se „zdravým jádrem“, nikdy nezačínat agresory:

ROZHOVOR SE SVĚDKY

ROZHOVOR S OBĚTÍ

ROZHOVOR S AGRESORY

3. HLEDÁNÍ NÁPRAVY

A) METODA USMÍŘENÍ

Provádí se především u počátečních stadií šikany a vykazuje-li agresor ochotu své chování změnit.

- Domluva a usmíření mezi aktéry šikany, bez trestu.
- Řízené hledání nápravy, vcítění se agresora do oběti, pochopit její utrpení.

B) METODA VNĚJŠÍHO NÁTTLAKU

Provádí se u pokročilejších forem šikany.

- Ustanovit výchovnou komisi.
- Přinutit trestem a strachem viníky k zastavení agresivního chování
- Individuální rozhovor s agresorem a jeho rodiči.
- Oznámit trest před celou třídou.
- Zajistit ochranu oběti.

4. DOKUMENTACE

KRIZOVÝ PLÁN NÁVYKOVÉ LÁTKY

Pojem návykové látky zahrnuje veškeré látky (mj. omamné a psychotropní), které jsou schopné ovlivnit psychiku člověka, jeho sociální chování a ovládací nebo rozpoznávací schopnosti. Patří sem také alkohol a tabák. Konzumace návykových látek osobami mladšími 18 let je považována za rizikové chování.

Užívání návykových látek v prostorách školy a na všech školních akcích není přípustné! Všichni zaměstnanci školy mají oznamovací povinnost k řediteli školy v případě, kdy žáci omamné látky užívají, distribuují nebo u sebe přechovávají.

1. TABÁKOVÉ VÝROBKY

Jak řešit konzumaci tabákových výrobků ve škole?

- Tabákový výrobek je třeba žákovi vhodným způsobem odebrat a zajistit, aby nemohl pokračovat v konzumaci.
- Pedagog dále sepiše o události krátký záznam s vyjádřením žáka (zejména od koho má tabákový výrobek), informuje třídního učitele a předá zápis metodikovi prevence, který jej založí do své agendy.
- Třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka.
- V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se chování opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně - právní ochrany dětí.
- Jsou vyvozeny sankce dané školním řádem.

2. ALKOHOL

Jak řešit konzumaci alkoholu ve škole?

- Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě,

voláme RZS.

- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagog následovně:

Informuje TU, o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho alkohol má), který odevzdá školnímu metodikovi prevence, ten jej založí do své agendy a vyrozumí vedení školy.

- V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyzve škola ihned zákonného zástupce žáka, aby si jej vyzvedl.
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany dítěte a vyčká jeho pokynů.
- Zákonnému zástupci ohlásí škola tuto skutečnost i v případě, že je žák schopen výuky.
- Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dětí.
- Z konzumace alkoholu škola vyvodí sankce dané školním řádem.
- V případě podezření na intoxikaci žáka provede pedagogický pracovník test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška) na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje podle výše uvedených bodů.

Jak řešit nález alkoholu ve škole?

1) pedagog nalezne v prostorách školy alkohol

- Tekutinu nepodrobuje žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
- O nález ihned uvědomí vedení školy.
- Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy.
- Sepíše stručný záznam o události, který předá metodikovi prevence.

2) pedagog zadrží u některého žáka alkohol

- Tekutinu nepodrobuje žádnému testu.
- O nález ihned uvědomí vedení školy.
- O nález sepíše stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nález a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pedagog tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo zástupce školy. Zápis založí školní metodik prevence do své agendy.
- O nález vyrozumí zákonného zástupce žáka. Pokud se jedná o opakovaný nález u téhož žáka upozorní i orgán sociálně-právní ochrany dětí.
- V případě potřeby předá zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.
- Škola vyvodí sankce dané školním řádem.

3. OMAMNÉ A PSYCHOTROPNÍ LÁTKY (OPL)

Jak řešit konzumaci OPL ve škole?

- Návykovou látku je potřeba žákovi odebrat a zajistit, aby v konzumaci dále nepokračoval.

- V případě, že je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, přivolá pedagog RZS.

Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, pedagog zaznamená vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.

- V případě, že žák není schopen dalšího vyučování, vyzve pedagog zákonného zástupce žáka, aby si dítě vyzvedl.
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany dítěte a vyčká jeho pokynů.
- Zákonnému zástupci ohlásí škola tuto skutečnost i v případě, že je žák schopen výuky.
- Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně - právní ochrany dětí. (V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonného zástupce poskytne školní metodik prevence informaci o možnostech odborné pomoci.)
- Škola vyvodí sankce dané školním řádem. (je třeba rozlišit uživatele od distributora – uživatel je nebezpečný sobě, distributor všem; distribuce je trestným činem.)
- V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagog provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce.

Jak řešit distribuci OPL ve škole?

Distribuce může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.

Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin. Množství nemá vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.

1) pedagog našel OPL ve škole

- Látku nepodrobuje žádnému testu.
- O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezů. Obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ve školním trezoru.
- O nálezů vyrozumí Policii ČR.

2) pedagog zadržel u žáka OPL

- Látku nepodrobuje žádnému testu.
- O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- O nálezů sepiše stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byla OPL nalezen, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla OPL nalezena (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pedagog tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo zástupce školy. Zápis založí školní metodik prevence do své agendy.
- O nálezů vyrozumí Policii ČR a informuje zákonné zástupce.
- V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předá pedagog látku přivolanému lékaři.

3) pedagog má podezření, že žák má OPL u sebe

- Řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
- Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkontaktuje s ní další postup a informuje zákonného zástupce žáka.
- Žák je izolován od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádíme osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

KRIZOVÝ PLÁN KRÁDEŽE A VANDALISMUS V PROSTŘEDÍ ŠKOLY

Krádeže, zejména mobilních telefonů, a úmyslné ničení školního majetku jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze ve školním prostředí setkat.

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem

- O události pořídit záznam na základě výpovědi poškozeného.
- Věc ohlásit na Policii ČR.
- V případě, že je znám pachatel, je třeba ho nahlásit orgánu sociálně - právní ochrany dítěte.

Jak postupovat při vzniku škody způsobené vandalismem

- Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.
- V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.
- V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou dítěte k dohodě o náhradě škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

